

SERVET-İ FÜNUN DERGİSİ VE JAPONYA ALGISI (1891-1908)*

Ayhan KUŞÇULU**

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 11/01/2023; Düzeltme/Revised: 19/04/2023

Kabul/Accepted: 23/04/2023

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf/Cite as: Kuşçulu, A. (2023). Servet-i Fünun Dergisi ve Japonya Algısı (1891-1908). *DÜMAD (Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi)*, 6(1), 1-24. <https://doi.org/10.58853/dumad.1232629>

Özet

Meiji Japonyası birçok araştırmacı tarafından iki dönem olarak incelenmiştir. İlk dönemde (1868-1890) Japon hükümeti ülkede reform hareketleri başlatmış ve Batılı ülkelere tanınan ayrıcalıkların kaldırılması için büyük çaba sarf etti. Meiji döneminin ikinci yarısında (1890-1911) Japonya'nın ekonomik, siyasi ve askeri başarıları Batı basınında olduğu gibi Osmanlı basınında da yer almaya başladı. Ertuğrul Fırkateyni faciasının Japonlar ve Osmanlılar arasında duygusal bir bağ oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca Rus-Japon savaşının Japonya lehine sonuçlanması Osmanlı halkının ve aydınlarının Japonlara sempati duymalarını sağladı. Ancak Osmanlı Devleti ile Japonya arasında resmi kanalların olmaması ve iki ülke arasındaki mesafe bilgi alışverişini zorlaştırdı. Buna rağmen Osmanlı dergilerinde Japonya ile ilgili çeşitli konularda çok sayıda yazı bulunmaktadır. Bu yazıların çoğu Batı kaynaklı olup, Osmanlı aydınları ve gazetecileri tarafından yapılan çevirilerin ürünüdür. Bu makale genel olarak birinci el kaynaklardan yararlanılarak üretilmiştir. Makalede “Japonya'nın Servet-i Fünun dergisine yansımaları nasıldı?” sorusuna cevap aranmıştır. Makalenin tarih örnekleme aralığı Servet-i Fünun dergisinin kurulduğu 27 Mart 1891 ile 2. Meşrutiyetin ilan edildiği 23 Temmuz 1908 olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Japonlar, Japonya, Meiji dönemi, Osmanlı, Servet-i Fünun

SERVET-İ FUNUN JOURNAL AND PERCEPTION OF JAPAN (1891-1908)

Abstract

Meiji Japan has been studied by many researchers as two periods. In the first period (1868-1890), the Japanese government started reform movements in Japan and made great efforts to cancel the privileges granted to Western countries. In the second half of the Meiji period (1890-1911), Japan's economic, political and military success began to appear in the Ottoman press as well as in the Western press. It can be said that the Ertuğrul Frigate Disaster created an

* Bu araştırma sürecinde; TR Dizin 2020 kuralları kapsamında “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde” yer alan tüm kurallara uyulmuş ve yönergenin ikinci bölümünde yer alan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden” hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Ayrıca bu araştırma “Etik Kurul İzni” gerektirmeyen bir çalışmadır.

** Dr. Öğr. Gör., Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, (e-posta: kusculu@erciyes.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2279-9322).

emotional bond between the Japanese and the Ottomans. In addition, the conclusion of the Russo-Japanese war in favor of Japan made the Ottoman people and intellectuals sympathize with the Japanese. However, the lack of official channels between the Ottoman Empire and Japan and the distance between the two countries made information exchange difficult. Despite this, there are many articles on various subjects related to Japan in Ottoman journals. However, most of these works are of western origin and are the product of translations made by Ottoman intellectuals and journalists. The article is generally produced by using first-hand sources. This article searched an answer for the question “How Were the Reflections of Japan in the Servet-i Fünun Journal”? For this purpose, the data sample range of the article was limited to the period beginning from March 27, 1891, when the Servet-i Fünun journal was founded, to July 23, 1908, when the 2nd Constitutional Monarchy was declared.

Keywords: Japanese people, Japan, Meiji era, Ottoman, Servet-i Fünun

Giriş

Sultan Aziz döneminin ilk zamanlarına kadar, Osmanlı halkının Japonlar ya da Japonya hakkında bilgisi bulunmuyordu. Bu dönemde Japonya hakkında bilgi sahip olan iki gruptan bahsedilebilir. Birinci grup: yabancı gazeteleri ve kitapları takip eden, yabancı tüccar veya resmi memurlarla görüşme şansı olan aydınlardı. İkinci grup: Hac mevsiminde Mekke’de bazı Çinli hacılardan Japonya hakkında bilgi almış olan Osmanlı hacılarıdır (Şakir, 2010, s. 23-24).

İmparator Meiji, Tokugawa hükümetinin 1858’de Batılılara vermek zorunda kaldığı tavizleri karşılıklı eşit anlaşma olarak güncelleme yollarını arıyordu. Bu noktada Osmanlıların benzer şekilde Batılılara bazı imtiyazlar tanımış olması Japonların dikkatini çekti. Hatta Japon yetkililer Osmanlı devleti ile dostluk ve ticaret anlaşması yaparak Batılılar gibi ayrıcalıklar elde etmek için bazı girişimlerde bulundular. Osmanlılar da Doğu’nun modernleşen başarılı ülkesi konumundaki Japonya ile iş birliğine girilmesinin Rusya’ya karşı yarar sağlayabileceğini düşünüyorlardı. Ayrıca 1876’da İngiliz siyasetçiler Sadrazam Mithat Paşa’ya Osmanlıların Japonya ile yakın ilişkiler kurmasının faydalı olacağı tavsiyesinde bulundular (Esenbel, 2002, s. 267-268). Japonya 19. yüzyılın sonlarında Osmanlı İmparatorluğu’na hediyelerle, ziyaretlerle, anlaşma önerileriyle yakınlaşmaya çalıştı. II. Abdülhamid ve Osmanlı devlet adamları, bu yapılanlara benzer şekillerde karşılık verdilerse de Osmanlıyı sıkıntıya sokmamak için Meiji hükümetine imtiyaz hakkı tanımaktan ısrarla kaçındılar (Worringer, 2008, s. 94), II. Abdülhamit Rusya’yı Balkanlar’da Avusturya ile Uzak Doğu’da ise Japonlar ile dengelenebileceğini düşünüyordu. Ancak Rus-Japon savaşının ilerleyen safhalarında II. Abdülhamid’in bu düşüncesi yerini denge politikasına bıraktı (Kuşçuluo, 2009, s. 90-91).

Servet-i Fünun dergisi 1891 senesinin mart ayından itibaren Servet gazetesinin eki olarak çıkarılmış ve sonradan Edebiyat-ı Cedîde, Fecr-i Âtî, Millî Edebiyat ve Yedi Meşaleciler’in yayın organı olarak yayın faaliyetini sürdürmüştür. 1901 yılına kadar edebiyat çalışmaları ile ön plana çıksa da yaşanan bazı sorunlar nedeniyle bir süre yayımına ara vermek zorunda kaldı. Bu aranın ardından fen, tıp ve teknoloji alanlarında yazılara ağırlık verildi (Parlatır, 2009, s. 573-574). Servet-i Fünun

dergisinin yayın hayatına başladığı yıllar tercüme faaliyetlerinin hızla devam ettiği bir devredir. Bu dönemde Servet-i Fünun yazarları da bizzat tercüme yaparak tercüme faaliyetine katkıda bulunmuşlardır (Aybay, 2016, s. 11). Baskı kalitesi ve estetik zevk verme açısından devrinin en önde gelen süreli yayınıdır Servet-i Fünun dergisi. Derginin kurucusu ve imtiyaz sahibi Ahmet İhsan'ın baskı tekniğine, resim ve fotoğrafa olan özel ilgisi, dergiye ayrı bir renk ve zenginlik katmıştır. Ahmet İhsan bu uğurda farklı Avrupa ülkelerini ziyaret etmiş, oradan baskı kalitesi yüksek klişeler getirtmiştir. Ayrıca matbaasında çalıştırmak üzere bir de klişe ustası getirtmiştir (Yılmaz, 2019, s. 30-31). Dergi 1891-1914 yılları arasında yayımlanmıştır. Bir ara günlük olarak çıkarılan dergi, 1686. Sayısından itibaren o devrin modasına uyarak ismini *Uyanış* olarak değiştirmiştir. Dergi, 6 Aralık 1928 yılına kadar Arap alfabesiyle yayınlanmış ve harf inkılabı sonrası Latin alfabesine geçmiştir (Üzel, 2007, s. 19).

1. Servet-i Fünun Dergisinin Farklı Sayılarında Yer Alan Japonya Konulu Yazılar

1.1. Japon Kadınları

Servet-i Fünun dergisinin 489. sayısında Batı dilinden Osmanlıca 'ya tercüme edilmiş bir yazı yayımlanıyor. Yazarın özetlemiş olduğu yazıda anlatılanlar göre, yirminci yüzyılın başlarında Japon kadını, resimlerden edinilen izlenime göre, yelpaze taşıyan, büyük geniş bir kuşakla sıkılmış bol kumaş yığını giyen, balmumu renginde çehreye sahip ve çekik gözlü kişiler olarak algılanmaktaydı. Ancak resimlerde görülen kadın imajının arkasında farklı bir dünya gizlidir. Japonya'da aileler erkek çocuklarına daha çok önem verirlerdi. Bu nedenle aileler kız çocuklarını geri planda tutarlar ve iş yapabilir hale geldiklerinde onlara ev işlerinin bütün sorumluluğunu verirlerdi. Daha önceden orta sınıf aileler geçinmek, sermaye edinmek, iyi bir iş sahibi olmak ya da okul parası elde etmek gibi sebeplerden kız çocuklarını ya satarlardı ya da itibarsız işlerde kullanırlardı. Ancak bu kız çocuğu satma geleneği sonradan ortadan kaldırılmıştır. Maddi yönden sıkıntısı olmayan yüksek sınıf ailelerin kız çocuklarına bakış açıları diğer sınıf ailelerden çokta farklı değildi. Bu ailelerde yer alan kızlar babalarının ve kardeşlerinin adeta oyuncağı durumundaydı. Yani bir ailenin toplum içindeki konumu ne olursa olsun kızların rolü değişmiyordu. Kız çocuklara öğretilen şey babaya ve kocaya karşı itaat ve nezaket göstermekti. Genellikle Japon ailelerin kızlarından beklentileri basit *Hiragana* alfabesini okuyup yazması, evi idare etmesi, Koto denilen çalgıyı çalması ve çiçek düzenlemesi gibi şeyleri yapabilmeleri idi (Kadri, Japon Kadınları-I, 1900, s. 330).

Yüksek sınıf ailelere mensup kadınlar yüzlerine oldukça kalın tabaka oluşacak şekilde makyaj yaparlardı. Eteklik yerine belden dizlere uzanan bir yığın kumaş; onun üzerine açık renkli ipekten vücuda yapışık ve geniş yakalı gömlek; hepsinin üzerine Kimono ismi verilen bir entari giyeler. Son olarak bele Obi ismi verilen bir kuşak sarılır. Soğuk mevsimlerde kıyafetin üstüne kalın kumaştan yapılmış bir tür hırka giyerler. Elbisenin renkleri üst sınıf ailelerde düz ve sadedir. Genellikle kül

renği ve siyah renk tonlarını tercih ederler. Orta sınıf kadınlar sarı, mor, yeşil, lacivert gibi parlak ve keskin renkleri tercih ederler. Genç kızların eteklikleri genel olarak kırmızıdır. Bu eteklerin dar olması ve giyilen yüksek ayakkabılar kadınların yürümelerini güçleştirir. Fakir kadınlar bir entari ile vücutlarını örterler. Savrulup açıldıkça bütün bedenlerinin büyük bir kısmı görülür. Çocuk doğurmak ve çocuğa bakmak Japon kadınlarını kuvvetten düşürüp ihtiyar görülmelerine sebep olur. Buda dininde et yemek yasak olduğu için yalnız pirinç, balık, deniz yosunu bir de “daikon” denilen bir tür turp ile beslenmeye çalışırlar. Yavan fasulye çorbası Japonların en önemli gıdalarından biridir. Beslenmeden kaynaklı olarak kadınların tenleri, yumuşak, biçimsiz ve sarkmış vaziyettedir. Ancak kaba işlerle uğraşsalar bile elleri bakımlı gözüktür. Japon kadınlarının çirkinliği duruş şekillerinden ileri gelmektedir. Yemekte ilk lokma kocanın veya babanın hakkıdır; sokakta ailenin paketlerini hanım veya kız çocukları taşır. Bunun yanı sıra Japonya’da hanımlarını yayan olarak yürüten beyler Japonlar tarafından ayıplanmazlar (Kadri, Japon Kadınları-I, 1900, s. 331).

Aynı makalenin son kısmında şu bilgiler yer almaktadır: *İstatistiklerin bildirdiğine göre Japonya’da yirmi evlilikten yedisi boşanma ile sonuçlanıyor. Aldatılan bir koca karısını kovmak hakkına haizdir. Fakat onu öldürebilmek için ihaneti yaptığı şahsı da birlikte öldürmesi lazım gelir. Bunu yapmayıp yalnız kadını katledecek olursa kanun tarafından adi bir katil gibi kovuşturulur* (Kadri, Japon Kadınları-I, 1900, s. 333).

Servet-i Fünun dergisinin 738. sayısında Japon kadınlarının çalışma şartları ile ilgili bazı bilgiler yer almaktadır. Japonya’da tarlalarda erkek işçiler gibi çalışan Japon kadınlarına rastlamak mümkündür Ayrıca depolarda yükleri dingil yardımıyla indirip kaldıran pek çok kadın bulunduğu gibi Nagazaki limanında kömür boşaltma ve yükleme işi ile uğraşan kadın işçiler vardır. Japonya’da iplik fabrikalarında çalışan işçilerin çoğunluğu kadınlardan oluşur. Kibrit fabrikalarında çalışanların ise neredeyse tamamı kadın ve çocuklardan ibarettir. Fabrika sahipleri genellikle kadın işçileri fakir çiftçilerinin kızlarından seçerler. Günlük mesai saati on bir saat olması ve kadın işçilere ayda sadece iki gün izin verilmesi bu işin olumsuz tarafıdır. Bu kadın işçilere barınmaları için elverişli daireler tahsil edilmesi ve düzenli şekilde ve doyurucu yemek verilmesi ise bu işin olumlu tarafıdır (Japon Kadınları, 1905, s. 147).

Servet-i Fünun dergisinin 490. sayısında şu bilgiler göze çarpmaktadır: Kocaları geniş yetkiye sahip olan hanımlar kendilerini aldattığını bildikleri kocalarına karşı sessiz kalmaktan başka bir şey yapamazlar. Üst sınıf kadınlar diğer kadınlara nazaran kanun tarafından biraz korunurlar. Ancak kocaları usulen *Mekake* olarak adlandırılan kadınlardan sekiz kişiye kadar besleyebilme serbestliğine sahiptirler. Ancak bu kadınlardan doğan çocuklar babalarının esas eşini anne olarak kabul etmek zorundadır (Kadri, Japon Kadınları-II, 1900, s. 342).

Aynı sayının devamında üst sınıfa mensup bazı kadınların Batı'nın giyim ve kuşamını takip ettiklerinden bahsedilmektedir. Bu yazıya göre, bu kadınlar ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar Batı tarzı elbiseler onlara hiç yakışmaz. Hatta bu elbiseleri giydiklerinde giysinin zarafeti ve güzelliği kaybolur (Kadri, Japon Kadınları-II, 1900, s. 342-343).

Servet-i Fünun dergisinin 6. sayısında Geşşaları anlatan *Japonya Dilberleri* başlıklı bir makale yer almaktadır. Bu makaleye göre Geşşalar sıradan kadınlar olmayıp toplumda itibar gören kişilerdirler. Bu nedenle onları bir meclise davet etmek kolay değildir. Geşşalar gittikleri meclislerde misafirleri eğlendirirler. Misafirleri nezaketle selamladıktan sonra saz çalarlar ve misafirlerin arasına karışarak onlarla sohbet ederler (Japonya Dilberleri Japonlar ve Japon Kadınları Hakkında Malumat, 1893, s. 182).

1.2. Japon Çocukları

Servet-i Fünun dergisinin 635. sayısında yayımlanan yazıda yirminci yüzyılın başındaki Japon çocukları hakkında bazı bilgiler yer almaktadır. Bu yazıya göre, Japon çocukları dış görünüş olarak dünyanın en sevimli çocukları arasında yer almaktadır. Gürültü ederek etraflarını rahatsız etmezler, kavga etmekten kaçınırlar, yüzlerinden tebessümü eksik etmezler. Biri konuşurken onun sözünü yarıda kesmezler ve münasebetsiz soru sormaktan kaçınırlar. Japonlar çocuklarını muhabbet ve sevgi ile büyütürler. Çocuklara karşı hiçbir zaman kaba kuvvet uygulamazlar. Zamanında çocuklara okullarda verilen en büyük ceza kağıtları rulo haline getirip çocuğun arkasına iki üç kez vurmaktır. Aslında bu hareket çocuğun canını yakmaz sadece dehşet verici ses çıkarırdı (Safvet Suat, 1903, s. 167).

Ancak Japonya'da çalışmak zorunda kalan kız ve erkek çocukları da bulunur. Japon sokaklarında seyyar satıcılık veya dilencilik yapan pek çok çocuğu görmek mümkündür. Panayırlarda cambaz çocuklar olduğu gibi fabrikalarda gürültülü makineler arasında düşük ücrete uzun süre çalışmaya mecbur bırakılan çocuklar da bulunmaktadır. Devlet dairelerinde bile yaşı on ikiyi aşmamış pek çok çocuk hizmetli olarak görev yapmaktadır. Tokyo'da bir tiyatro şirketinin bünyesinde en büyüğü on üç olan çocuk oyuncular yer alır. Bunlar en acıklı sahneleri bile zorlanmadan o kadar ustalikle oynarlar ki bunların çocuk olduğu anlaşılmaz. Japonya'da dansçılık yapan çocuklara da rastlamak mümkündür. Onlar sıradan bir çocuğun uyumaya hazırlandığı saatlerde sahnede dans edip şarkı söylerler (Safvet Suat, 1903, s. 168-169).

1.3. Japonya'da Eğitim

1865-1870 yılları arasında okullar zengin kişiler tarafından tesis edilirdi ve buralarda sadece varlıklı kişilerin çocukları eğitim alırlardı. Ancak 1868'de çıkarılan yasayla bu tip özel okulların faaliyetlerine son verildi. 1871 yılından itibaren Japonya'da Batı tarzı eğitim kurumları tesis edilmeye

başlandı. Japonlar eski eğitim sistemine bir takım kusur ve eksikliklerin olduğunu farkına vardılar. 1872'de yeni milli eğitim kanunu uygulamaya soktular (Japonya'da Maarif, 1905, s. 323). Japonya'da ilköğretim altı yıl, ortaöğretim altı yıl ve yüksek okul üç ya da dört senedir. Normal şartlarda altı yaşında okula gitmeye başlayan bir öğrencinin eğitim hayatı yirmi beş ya da yirmi altı yaşında üniversiten mezun olmasıyla beraber sona ermektedir. Ancak mezun olan öğrencilerin tamamının bir sonraki okula kayıt yaptırabilmeleri söz konusu değildi. Bu nedenle bazı öğrencilerin eğitimlerini tamamlama yaşı otuzu bulabiliyordu (Japonya'da Maarif - Tedrisat-ı İdadi, 1905, s. 342-343).

1.3.1. İlkokul Eğitimi

Japonya'da altı yaşından on dört yaşına kadar çocukların okula gitmeleri mecburiydi. Ancak çocuğun hastalık veya seyahat mecburiyeti vb. özel bir durumu söz konusu ise bu durumdaki çocuklardan bu şart aranmıyordu. Japonya'da yasa gereği on bir yaşından küçük çocukların fabrikalarda çalışmaları yasaktı. Okulun bulunduğu bölgenin maddi olanakları yetersizse, öğrenci velilerinden eğitim için vergi talep ediliyordu. Fakir velilerin bu vergiyi bizzat çalışarak ödeyebiliyorlardı. Okulların masrafları bazen zengin kişiler tarafından üstleniliyordu. İlkokullarda eğitim alan öğrenci sayısı 1874'de yedi yüz bin iken 1901'de bu sayı iki milyon altı yüz bine çıkmıştır. Japonya'da ilköğretim iki kademelidir. Birinci kademe (6-10 yaş) eğitim alan öğrenci sayısı ilköğretimin ikinci kademesinde (11-14 yaş) eğitim gören öğrenci sayısının beş katından fazladır. 1897'de kız çocuk nüfusunun yarıdan fazlası okullarda eğitimlerine devam ediyorlardı. Erkek öğrencilerin sayısı kız öğrencilerin sayısından bir milyon kadar fazlaydı. Japonya'da 1874'de yirmi bir bin olan ilkokul sayısı 1905'de yirmi altı bine ulaştı. Birinci kademe altmış öğrenciye bir öğretmen, ikinci kademe yetmiş öğrenciye bir öğretmen düşüyordu (Japonya'da Maarif, 1905, s. 323-324).

Japonya'da ilköğretim öğretmeni yetiştiren yirmi beş adet üniversite vardır. 1901 tarihinde burada eğitim alabilmek için on üç bin kişi başvuru yapmış ancak sadece iki bin öğrenci kabul edilebilmişti. Burada eğitim erkekler için dört sene, kadınlar için üç senedir. Bu okullarda eğitim parasızdır. Bu okuldan mezun olan erkek öğretmenler on sene, bayan öğretmenler ise beş sene mecburi hizmet koşuluna uymak durumundadır. Japonya maliye bakanlığının eğitim için ayırdığı bütçe ile vergi, bağış vs. gibi kanallardan toplanan gelirlerin toplamı yetmiş beş milyon frangı bulmaktadır. Bu gelir askeri harcamalar için ayrılan bütçeye yakın bir değerdir. (Japonya'da Maarif, 1905, s. 325).

Japonların ilim yolundaki gayretleri pek yeterli değildir. Yazının zorluğu da eklenince ilköğretimdeki sorunlar bir kat daha artmaktadır. Japon ilköğretim okullarında öğrencilere kısa sürede çok çeşitli bilgi aktarımı yapılmak istenmektedir. Fakat bu tarz eğitim metodu öğrencilerin yorulmasına neden olmaktadır. Ayrıca verilmek istenen bilgi yüzeysel olmaktan öteye

gidememektedir. Japon ilköğretiminde en fazla önemsenen konu ahlak eğitimidir (Japonya'da Maarif, 1905, s. 327).

1.3.2.Japonya’da Orta Öğretim

Japonya’da orta öğretime her öğrenci kabul edilmez. Bunun için öğrencinin ilköğretim diplomasını ibraz etmesi ve de sınava tabi tutulması şarttır. Ayrıca çocuklar okula kabul edilmeden önce mutlaka doktor muayenesinden geçirilirler. Orta eğitim yatılı olup paralıdır. Bu okullara kabul edilenlerden bir miktar ücret alınır geri kalan ücret devlet tarafından karşılanır. Orta öğretim süresi, beş sene olup on sekiz yaşına gelindiğinde diploma verilir. Japonya hükümeti bu okullardan mezun olanlara birtakım ayrıcalıklar tanımıştır. Ancak orta öğretim kurumlarına eğitim almak için başvuran öğrencilerin sayısı okulların sayısına oranla oldukça yetersizdir. Bu nedenle devlet okullarına giremeyip açıkta kalanlar genellikle özel okullara devam etmeyi tercih ediyorlardı. Orta eğitimin süresi çok uzun olmasına karşın verilen eğitim yetersizdir. Yoğun program sebebiyle öğretmenler dersleri kısaltmaya mecbur kalırlar. Sürekli olarak ders programlarında değişiklikler meydana gelir. Bu tür müdahaleler dersleri karmaşık hale getirir. Sadece teorik eğitim alan öğrenciler başka hiçbir şeyden istifade edemez. Orta öğretimde çalışan öğretmenlerin maaşları yetersiz olduğu için görevlerinin hakkını vermezler (Japonya'da Maarif - Tedrisat-ı İdadi, 1905, s. 342-344).

1.3.3.Japonya’da Yüksek Öğrenim

Japonya’da şu anda (1905) Tokyo ve Kyoto’da olmak üzere iki üniversite bulunmaktadır. Tokyo Üniversitesi 1877’de, Kyoto Üniversitesi 1897’de faaliyetlerine başlamışlardır. Bu üniversitelere devam eden öğrenci sayısı yaklaşık dört bindir. Bu iki üniversite arasında en çok öğrenciyi Tokyo Üniversitesi almakta olup üniversite tahsili yapan öğrencilerin altıda beşi bu üniversiteye kayıtlıdır. Tokyo üniversitesine öğrenci alımı yüksek okul mezunları arasından yapılır. Japon üniversitelerinde hukuk, tıp, edebiyat, fen, mühendislik ve ziraat eğitimi verilmektedir. Tıp için eğitim süresi beş, hukuk için dört ve diğerleri için bu süre üç senedir. İki sene üst üste sınavlarda başarısız olan öğrencilerin kayıtları silinir. Yapılan sınavları başarı ile tamamlayanlar *Hakushi* unvanı almaya hak kazanırlar. Bu unvan Avrupa’nın “Lisans” derecesine eşittir. Mezunlar dilerlerse sınava girerek eğitimlerini sürdürebilirler. Japonya’da lisans ve lisansüstü eğitim paralıdır. Bu ücret fakir öğrenciler açısından oldukça ağırdır. Bu öğrencilerin çoğu burslar sayesinde eğitimlerine devam ederler. Tokyo’da bir öğrencinin oda kirası, yemek ve diğer masraflarının toplamı 50 franktan fazladır. Bu miktar Japonlar açısından için oldukça ciddi bir rakamdır (Japonya'da Maarif -3 Tedrisat-ı Aliye, 1905, s. 354) .

Üniversite hocaları genellikle önceden hiç bilmedikleri konuları kısa sürede araştırıp okuyup öğrencilere öğretmeye çalışırlar. Japon üniversitelerinde son zamanlarda yabancı öğretim elamanı sayısında azalma söz konusudur. Üniversite öğrencilerinin çoğunluğu yabancı dil konusunda yetersiz

oldukları için yabancı öğretim elamanlarının derslerinden başarılı olamazlar. Bazen de yabancı öğretim elamanları arasında yetersiz kişiler olabiliyor. Buna benzer sebepler nedeniyle yakın bir tarihte Japon üniversitelerinde bütün derslerin Japon hocalar tarafından Japonca olarak verileceği kuşku götürmemektedir. Üniversitelerde öğrenciler haddinden fazla ağır programa maruz kaldıkları için öğrendikleri bilgileri yüzeyseldir. Hocalar ayrıntılı izahat etmesi gereken konuları zaman yetersizliğinden kısaca anlatıp geçerler. Japon eğitim sistemi ezbere dayalı olup öğrencilerin yorum yapma kabiliyetleri zayıftır. Japonlar üniversite kütüphanelerinin çok büyük olmasını isterler. Batı kaynaklı edebi eserlerin iyilerini seçip satın almak yerine mümkün oldukça çok kitap almaya çalışırlar. Eserin iyi olmasından daha çok eserlerin yeni olmasına özen gösterirler. Bu durum öğrencilerin önemsiz kitaplarla vakit geçirilmelerine sebep olur (Japonya'da Maarif -3 Tedrisat-1 Aliye, 1905, s. 355-356).

1.3.4.Japonya’da Diğer Okullar

1.3.4.1.Senmon Okulları (Meslek Yüksek Okulu):

Orta eğitimi tamamladıktan sonra yüksekokul derecesindeki okullara girmeyi başaramayanlar ya da eğitim sürelerini kısaltmak isteyenler on sekiz- yirmi yaşlarına doğru meslek okullarına devam ederler. Burada üç sene tahsilden sonra diploma alırlar. Ancak bu diplomaların kazandırdığı herhangi bir imtiyazı bulunmaz. Ancak burada verilen eğitim üst düzeydedir. Bu okuldan mezun olan öğrenciler Amerika'nın en iyi üniversitelerinden biri olarak kabul edilen Kolombiya üniversitesinde eğitim görme şansına sahiptirler. Bu okullarda eğitim ücretlidir. Fakat üniversitelerle rekabet edebilmek için ücreti asgari düzeyde tutulmaktadır (Japonya'da Maarif - Hususi Mektepler, 1905, s. 273).

1.3.4.2.Keiôgijyuku *けいおうぎじゅく

1858 tarihinde açılmış olan itibarlı bir eğitim kuruluşudur. Şu ana kadar (1905) vermiş olduğu mezun sayısı on bindir. Bu kurum Japonya'da yabancı dil öğrenmenin hayatı tehlikeye attığı dönemlerde bile eğitim faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu okulda önce Felemenkçe eğitim verilirdi sonradan İngilizce eğitim vermeye başlandı. Burada eğitim iki kademeli sistemden oluşur. Eğitim süresi birinci kademe için beş yıl ve ikinci kademe için iki yıl olmak üzere toplam yedi yıl olarak belirlenmiştir. İstenilirse burada üç sene daha okunarak üniversite eğitimi de tamamlanabilir. Yani bir öğrenci buraya on üç yaşında girer ve yirmi üç yaşında mezun olur. Okulun içi süslü ve düzenli değildir. İçindeki eşya, araç ve gereçler kötü durumdadır. Yatılı öğrenciler için ayrılan yatakhaneler yetersizdir. Fakat dışı pek mükemmel ve süslüdür. Hele okul binalarının bulunduğu yerlerin konumu eşsizdir. Bu okulda beden eğitimine özel önem verilir. Günde üç dört saatten fazla ders yapılmadığı için öğrencinin zihni yorulmaz. Özellikle bazı günler spor müsabakaları ve eğlenceler düzenlenir. Okulun havasının temiz olması öğrencileri bazı hastalıklardan korur. Eğitim ve öğretim çağını

gereklerine uygun şekilde verilmiştir. Okulun eğitim amacı öğrencilerin Batı ilminden istifade etmelerini sağlamaktır. Bunun için okulda İngiliz öğretmenler vasıtasıyla İngilizce eğitimi verilemeye başlandı. Keiôgijyuku okulunun eğitim yöntemi sadece teorik bilgiye dayalı olmayıp uygulamayı da kapsamaktadır (Japonya'da Maarif - Hususi Mektepler, 1905, s. 374).

1.3.4.3. Dil Okulları

Japon özel okullarından bahsederken dil okullarını ve asilzade okullarını unutmamak gerekir. Yeni Japonya açısından kuşkusuz en önemli ihtiyaçlardan biri de yabancı dil öğrenimiydi. Bu ihtiyacı karşılamak maksadıyla dil okulları açıldı. Bu okula liseden çıkan öğrenciler kabul edilmektedir. Ancak zeki ve yetenekli öğrenciler üniversiteye girme hevesinde olduklarından bu okulda okumak istemezler. Öğrenciler haftalık otuz saat ders müfredatından sorumlu tutulurlar. Ancak dersin bu denli fazla olması, öğretmenlerin maaşlarının azlığı ve öğretmenlerin otoritesinin zayıflığı gibi olumsuzluklar bazı şeylerin öğrenilmesini engeller (Japonya'da Maarif - Hususi Mektepler, 1905, s. 375).

1.3.4.4. Asilzade Okulları

Asilzade okullarına 1878'den önce sadece samuray sınıfına mensup ailelerin çocukları kabul ediliyordu. Ancak eğitimde yapılan düzenlemeyle birlikte 1878'den sonra Samuray çocuklarıyla (samuraylık 1876 yılında kaldırıldı) diğer normal çocuklar beraber eğitim almaya başladılar. Önceki sistemde samuray çocukları sınıfta kalsalar bile okuldan atılmıyorlar, isterlerse üniversiteye kadar eğitimlerine devam edebiliyorlardı. Bu yeni uygulama asilzadelerin ve sıradan halktan kimselerin çocukları arasında olumlu bir rekabet ortamı doğurdu. Bu okullara devam eden öğrencileri kuvvetlendirmek için beden eğitimi derslerine özel önem verilir. Öğrencilerin hareket edebilmelerini olanak sağlamak maksadıyla okula arabayla gelinmesi yasaktır. Bu okullarda Japon milli sporları Judo ve Kendô öğretilmektedir. Öğrenciler beş altı gün sürecek kısa askeri eğitimlere de tabi tutulurlar. Bu okulun fiziksel şartları iyi değildir. Burada çalışan öğretmenlere verilen maaşın az olması öğretmenlerin öğrenciler üzerinde otorite kurmalarına engel olmuştur (Japonya'da Maarif - Hususi Mektepler, 1905, s. 375).

1.3.4.5. Askeri Okullar

Japonya'da askeri okullarda farklı eğitim uygulanır. Japonya'nın altı şehrinde askeri okul bulunur. Bu okullara giriş yaşı on üç olarak belirlenmiştir. Sınıflar kalabalık olmadığı gibi öğretmenler de oldukça bilgilidirler. Farklı şehirlerde üç sene eğitim alan öğrenciler ardından bu Tokyo'ya gelerek Askeri lisede öğretimlerine devam ederler. Burada alınan iki sene eğitimin ardından öğrenciler taburlara baş çavuşluk rütbesiyle katılırlar. Burada bir sene fiili hizmette bulunurlar. Daha sonra harbiye okulunda eğitim alarak mezun olurlar. Gerekli uygulama çalışmalarını da tamamladıktan sonra teğmen rütbesine terfi ederler. Taşrada ve Tokyo'da bulunan askeri okulları

ziyaret etme şansını yakalayan yabancılar askeri okulların imkanlarından övgü ile bahsederler (Japonya'da Maarif - Hususi Mektepler, 1905, s. 375-376).

1.3.4.6. Ticaret ve Sanayi Okulları

Servet-i Fünun dergisinin 823. sayısında yüksek öğretim mezunlarının iş bulma konusunda yaşadıkları sıkıntı konu ediliyor. Bu yazıya göre, Japonlar Avrupa seviyesine çıkmak amacıyla memleketlerinde Avrupa okullarına benzer bir takım yüksek öğrenim kurumları tesis ettiler. Bu okullara pek çok Japon ilgi göstermiş ve buralarda tahsil görmüştür. Ancak belirli süreden sonra buralardan gereğinden fazla mezun verilmesi mezun kişileri iş bulma konusunda sıkıntıya düşürmüştü. Bu nedenden dolayı yüksek okullarda tahsili yapmak isteyenlerin sayısında azalmalar oldu. Japonlar yüksek okullar yerine sanayi ve ticaret okullarını tercih etmeye başladılar. Bu gelişmeler üzerine Japon hükümeti talebi karşılayabilmek için ticaret ve sanayi okullarının sayısını arttırmıştır (Şuun-i Mütenevvia : Japonya'da Maarif, 1907, s. 271). Japonya'nın sanayi dünyasında ve ticaret dünyasında son zamanlarda değişim kendini göstermeye başlamıştır. Japon hükümeti Tokyo'da bir diğer vilayetlerde ise on altı ticaret okulu tesis etmiştir. Tokyo ticaret okulunda beş yüzden fazla öğrenci eğitim almaktadır. Bu okulda eğitim süresi dört yıldır. Bu okul için her yıl ortalama dört yüz öğrenci başvuru da bulunmasına karşın bu başvurulardan sadece yüz yirmisi kabul edilebilmektedir (Japonya'nın Terakkiyat-ı İktisadiyesi - Japonya'da Ticaret, 1905, s. 219).

1.4. Japonya'da Geleneksel Şirketler

Servet-i Fünun dergisinin 742. sayısında Japonya'da ticaret başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. Yazının girişinde Japon esnafların müşterilerine karşı göstermiş oldukları saygıdan övgü ile bahsediliyor. Ardından Osaka'da geleneksel yöntemlerle faaliyet gösteren bir şirketin personel politikası hakkında geniş bilgi veriliyor. Bu yazıya göre, Osaka'da eskiden kalma geleneksel ticarethanelerin işleyiş sistemi Avrupa şirketlerine kıyasla çok farklıdır. Buna örnek olarak Daichoyo_ adındaki bir şirket örnek verilebilir. Bu şirkette işe başlayabilmek için çalışanlardan birinin oğlu olmak ve ilköğretimini tamamlamış olmak yeterlidir. Burada işe kabul edilen çocuklara her akşam şirkete gelen öğretmenler vasıtasıyla ahlak ve Çince eğitimi verilir. Bunlara yapacakları iş ile ilgili özel bir eğitim verilmez ancak gündüz çalıştırılarak gereken bilgileri uygulamalı şekilde öğrenmeleri sağlanır. Daicho şirketi ticari bir manastıra benzetilebilir. Çalışanlar şirket lojmanlarında kalmak zorundadırlar ve yirmi yaşına gelmeden sokağa yalnız çıkmaları yasaktır. Yirmi yaşına geldiklerinde ise sadece gündüzleri dışarı çıkabilirler. Senede sadece dört gün tatil yapabilirler. Evlenmelerine yirmi sekiz yaşına doğru izin verilir. Gelin adayı bu şirkette çalışmakta olan kişilerin kızları arasından amirlerin yardımıyla seçilir. Evlenmeyen çalışanlar ölünceye kadar şirket lojmanlarından yatılı olarak kalabilirler. Hasta olan çalışanlara sürekli olarak destek verilir. Ölen personelin ailesine maaş bağlanır ve geride kalan çocukları şirket tarafından büyütülür. Osaka ve

Kyoto şehirlerinde bu şekilde faaliyet yürüten pek çok şirket bulunmaktadır. Fakat ticaret eğitimi için yurt dışına gönderilen öğrenciler, Japonya'ya döndükleri zaman, eski usulde faaliyet gösteren şirketlere olumlu bakmamaktadırlar (Japonya'nın Terakkiyat-ı İktisadiyesi - Japonya'da Ticaret, 1905, s. 218-219).

1.5. Deniz Taşımacılığı

Servet-i Fünun dergisinin yedi yüz kırk beşinci sayısında Japonya'nın deniz ticareti taşımacılığında ve ticari gemi yapımında elde ettiği başarı okuyucu ile paylaşılmaktadır. Bu yazıya göre Japonya'da ilk uluslararası taşıma şirketi 1870 tarihinde Ozaki Wataru tarafından kurulmuştur. Wataru, şirketi geliştirebilmek için Avrupa'dan birtakım yöneticiler, kaptanlar, subaylar ve makinistler getirtmiştir. Bu şirketin işleri yolunda gidince 1871'de yeni bir şirket daha faaliyet göstermeye başladı. 1885'de bu iki şirket "Nippon Yusen Kaisha" (Japon Deniz Posta Vapuruları) ismiyle güçlerini birleştirdiler. Sonraki dönemlerde Japonya'da başka şirketler de bu sektöre girdi. (Japonya'nın Ticaret-i Bahriyesi, 1905, s. 262).

Japonların deniz taşımacılığında iki sorun vardı. Birincisi deniz ticaretinde kullanılan gemilerin yabancılardan alınıyor olmasının ticari hacmi küçültmesi, ikincisi ticari gemilerde çalışan üst düzey personelin Japon olmamasıydı. Japon yetkililer bu sorunları gidermek için bazı adımlar attılar. Öncelikli olarak gemi üretimini yerleştirmeye çalıştılar. Japon deniz ticaretinin hacmini yükseltmek için 1896'de bir kanun çıkarılarak yerli malzeme ile üretilen gemiler için ödül uygulamasına geçileceği duyuruldu. Bu uygulamada ödül miktarı bin tonun altında olan gemiler için ton başına yirmi yen; bin tonun üzerindeki gemiler için ise beygir gücü başına beş yen olarak belirlendi. Teşvik sayesinde 1902 yılına kadar yerli malzeme kullanılarak 13007 tonluk otuz üç gemi inşa edildi. 1905 tarihine gelindiğinde Japonya'da bin altı yüz altmış altı tersane ve on yediden fazla havuz vardı. 1882 tarihinde Japon ticaret gemilerinde görev alan birinci kaptanların otuz üçü, baş makinistlerin on biri Japon vatandaşıydı. 1902 tarihinde Japon vatandaşı olan birinci kaptanların sayısı dört yüz yirmi beşe, baş makinistlerin sayısı ise üç yüz yirmiye ulaştı. Avrupa, Avustralya veya Amerika'ya giden posta vapurlarında birinci kaptanlık görevi yabancılara veriliyordu. Tokyo'da gemi kaptanı yetiştirmek için bir okul açıldı. Japon sahillerinde ve Japon denizinde seyrüsefer yapan gemiler için 1876'da bir kılavuz heyeti oluşturuldu. 1899 tarihinde bir kanun çıkarılarak kılavuzluk yapabilmek için bazı düzenlemelere gidildi. Bu kanunda belirtilen özellikleri taşımayan kişilerin ve yabancılardan kılavuzluk yapmaları yasaklandı (Japonya'nın Ticaret-i Bahriyesi, 1905, s. 263).

Japon hükümeti, ticari gemi sahiplerini teşvik etmek amacıyla, yapılan her bir sefer için, geminin süratine, tonajına ve gidip geldiği yere bağlı olarak ödül vermeye başladı. Geminin tonajı ve sürati arttıkça ödül miktarı da o oranda artmaktaydı. Örneğin, Japonya'dan Avrupa'ya giden üç bin

tonluk ve ortalama hızı saatte on beş mil olan bir geminin sahibine bu yolculuk sonunda yüz yirmi beş bin yen ödül veriliyordu (Japonya'nın Ticaret-i Bahriyesi, 1905, s. 264).

1.6. Amerika ve Japon Göçmenler

Servet-i Fünun dergisinin 829. sayısında Amerika'ya göç eden Japonlarla ilgili bir yazı yayımlanmıştır. Bu yazıya göre, 1899'dan 1903'e kadar yurt dışına çıkan Japonların sayısı yıllık ortalama 36.507 kişidir. Ancak bu kişilerin 1,400'ü memur, 1.100'ü öğrenci, 6,200'ü tüccar 1100'ü balıkçı ve 200'ü ise seyyah olup bunlar tekrar memleketlerine dönmek üzere yurt dışına çıkmaktadırlar. Ancak bir daha Japonya'ya dönmek üzere yurt dışına göçenlerin sayısı 24,500 kişi kadardı. Avrupa ve Amerika dışında yurt dışına göç eden kişi sayısı 7700 civarındadır. 1890'da Amerika'ya gelen Japonların sayısı 2394 iken on sene sonra bu sayı 24,476'ya yükselmiştir. Amerika'ya giden Japonların çoğunluğu Amerika'nın doğusunda yer alan Kaliforniya, Oregon ve Nevada gibi yerlerde yaşamayı tercih etmektedirler. Bu tercihin sebebi bahsi geçen yerlerin Japonya ile münasebetinin kolay olmasındandır (Japonların Muhacereti, 1907, s. 366-367).

Servet-i Fünun dergisinin 822. sayısında Kaliforniya yönetiminin, okullarda eğitim alan Japon çocuklarının göçmen okullarına gönderilmesi konusunda Washington hükümetine yapmış olduğu teklif ile ilgili bir makale yayımlanmıştır. Bu makalede şu bilgiler yer almaktadır: Sanfransisko şehri okul idaresi Kaliforniya hükümetinin yabancı çocukların farklı okullarda eğitim alması yönünde çıkardığı nizamnameyi esas alarak Japon çocuklarının da Çinlilere eğitim veren "Oriental Public School" denilen okullara gönderilmesi gerektiği kararına vardı. Bu kararın alınmasında eyalette çalışan Amerikan işçilerinin, sanatkarların ve tüccarların Japonlara karşı sergilemiş oldukları dostane olmayan tavırların etkili olduğu söylenebilir. Bu kararın verilmesinin ardından Japon hükümeti Amerikan hükümetine 1894'de karşılıklı imzalanan anlaşmayı hatırlatarak vatandaşlarına yapılan bu kötü muameleden derhal vazgeçilmesini istedi. Oysaki Rus- Japon Savaşı (1904-05) öncesinde Amerika'da Japonlara karşı olumsuz herhangi bir tutum söz konusu değildi. Ancak bahsi geçen savaşın sona ermesiyle birlikte Amerikalılar Japon göçmenlere karşı tavırları kötüleşmeye başladı (Japonlar, Amerikalılar ve Kaliforniyalılar, 1907, s. 247).

Bazı işçi sendikaları Çinli işçiler gibi Japon işçilerin de ucuza çalışıyor olmasının Amerikalı işçilerin hak ettiklerinden daha düşük ücrete çalıştırılmalarına neden olduğunu iddia ediyorlardı. Kaliforniya mahalli idare sendikaları Nisan 1905'de Japonların bu yöreden ihraç edilmesinin gerektiği konusunda Kaliforniya yerel hükümetine görüş bildirdiler. Kaliforniya milletvekilleri de konuyu onaylatmak için Amerikan kongresine taşıdılar. Ancak Amerikan kongresi bu konuyu ciddiye almadı çünkü zamanla konunun unutulacağını tahmin ediyordu (Japonlar, Amerikalılar ve Kaliforniyalılar, 1907, s. 248).

Kaliforniya yerel hükümetine bağlı olan işçi idaresi tarafından yayınlanan rapora göre, Japonları Çinlilerden daha tehlikeli kılan nokta onların vatan sevgileri ve çalışkanlıklarıdır. Japonlar yaptıkları işlerde mutlaka en modern makineler kullanırlar ve üstlendikleri işleri kısa sürede bitirirler. Japonlar Amerika'ya ilk yerleştiklerinde Amerikan usulüne uygun hareket ettikleri için yerel esnaf ve tüccarlar tarafından kabul görmüşlerdi. Ancak bunlar zamanla Japonlar ile rekabet edemeyerek zarara uğramaya başladılar. Kaliforniya'da ziraat sektörünün tekeli Japonların elindedir. Kaliforniya'da milyoner olan Japon sayısı otuz civardır (Japonlar, Amerikalılar ve Kaliforniyalılar, 1907, s. 249).

Amerikan hükümeti hem Kaliforniyalıları hem de Japonları gücendirmek istemiyordu. Ayrıca bazı ekonomik kaygılar taşıyordu. Çinli göçmenlerin Amerika'ya girişlerini yasaklanması üzerine Çin hükümeti Amerikan mallarına ticari ambargo kararı alarak Amerikan hükümetine bu yasağın bedelini en ağır şekilde ödetmişti. Buna benzer bir hata yapmak istemeyen Amerikan hükümeti dikkatli davranmak istiyordu. Çünkü Japonya ithalatının yüzde yirmisini Amerika'dan karşılıyordu. Amerikan hükümeti yedi yüz elli milyon franga denk gelen bu ticareti kaybetmek istemiyordu. Ayrıca askeri bir sürtüşme de istenmeyen bir durumdu. Japonlar 22 Aralık 1894 tarihli anlaşmaya istinaden kazanmış oldukları hakları kullanmak istiyorlardı. Bu anlaşma gereği, Japonların da Amerikan halkı gibi ülke içinde seyahat etme ve ikamet etme hakları bulunuyordu. Amerika okulları Avrupalı çocuklara uyguladığı muamelenin aynısını Japon çocuklarını da uygulamak zorundaydı. Ancak Kaliforniya yönetimi bu anlaşmayı kabul etmiyor ve Amerika'yı oluşturan hükümetlerden her birinin kendi sınırları içinde serbest karar alabileceğini öne sürüyordu. (Japonlar, Amerikalılar ve Kaliforniyalılar, 1907, s. 250). Bu karar üzerine, Washington (federal) hükümeti adli heyete başvurarak, her bir hükümet kendi eyaletini istediği şekilde yönetebilir mi sorusunun cevabını aramaya başladı. Bu heyet, Kaliforniya hükümetinin aleyhinde karar verirse, Japon çocuklarının okula alınması kararını istemese de kabul edecektir. Tersine bir karar çıkacak olursa o zaman Amerika(federal) hükümeti yeniden Japonya ile müzakereye girişmek zorunda kalacaktı (Japonlar, Amerikalılar ve Kaliforniyalılar, 1907, s. 251).

1.7. Japonya Uluslararası Fuarı

Japonya hükümeti 1916'daTokyo'da açmaya karar verdiği uluslararası fuarın kusursuz olmasını istediği için hiçbir fedakarlıktan çekinmemektedir. Şimdiden yetkililer Japonya'nın çeşitli yerlerinde birçok sergi açmak suretiyle buralarda kazandıkları tecrübeleri bu fuarda uygulamak için büyük gayret içine girmişlerdir. Bunlardan ilki Tokyo'da Ueno parkında iki buçuk milyon franga Avrupa mimarisine uygun olarak inşa ettirilen sergi salonunda gerçekleştirildi. Çeşitli bölümlerden sergi salonun bir bölümünde tunç ve benzeri madenlerden üretilen zarif eşyalar, oda takımları, porselen kap kacağın birçok çeşidi ve benzeri güzel eşya sergilenmiştir. Diğer bölümlerde ise

lokomotifler, gemiler, sanayi ürünleri ve makineler bulunmaktadır. Sergide ayrıca ziraat ve eğitim için ayrılmış bölümler de bulunmaktadır. Bu serginin en dikkat çeken yeri kuşkusuz güzel sanatlar bölümüdür. Bu bölümde Japon ressamlarına ve heykeltıraşlarına ait eserler teşhir edilmiştir. Japonların ünlü eski ve yeni resimlerinin ve sanatlarının eserleri bu bölümde toplanmış olduğundan Japonya'da güzel sanatlarının olgunluğu ve dönemlere göre gelişiminin bu bölümde görülmekte olduğu söylenmektedir (Tokyo Meşhur Umumiyesi:Japonya'da Beyne'l-Milel Sergi Hakkında, 1907, s. 359).

1.8. Japonya ve Avrupa'da Güzel Sanatlar

Japonya ve Avrupa arasındaki ilişkilerinin gelişmesine paralel olarak Japonlar ve Avrupalılar karşılıklı olarak birbirlerinin ülkelerine seyahat etmeye başladılar. Bu şekilde birbirlerinin ahlâk yapılarını, âdetlerini ve sanayilerini gözlemleme fırsatını yakaladılar. Bu seyahatler Japon sanatçılar ve Avrupalı sanatçılar arasında karşılıklı etkileşimin başlamasına da vesile oldu. Avrupalı yeni ressamlarının eserlerinde Japonların izlenimlerinden etkilenmeler olduğu gibi Japonya'da da Avrupa tarzını kabullenip eserlerinde uygulamak isteyen sanatçılar yetişmeye başladı. Japonya'nın Kyoto ve Tokyo şehirlerinde son zamanlarda açılan güzel sanatlar sergilerinde Japon sanatçılar tarafından yapılmış sulu ve yağlı boya tabloların bütünüyle Avrupa tarzına ve zevkine uygun şekilde yapılmış olması dikkat çekicidir. Ancak yüzyıllar içerisinde olgunlaşmış Japon güzel sanatının unutulmasına ve terk edilmesine rıza göstermeyen bazı Japon sanatçılar, Avrupa sanatını aynen kabul etmek yerine, Avrupa ve Japon sanatını harmanlamayı tercih ediyorlar. Örneğin ressam Sao Shikoza eserlerinde Avrupa ressamlarının gerçekçiliği ile Japon ressamlarının tasvirlerine birleştirerek verdiği için büyük takdir toplamıştır (Japonya ve Avrupa'da Sanayi-i Nefise, 1908, s. 207).

Avrupalılar özellikle on dokuzuncu yüzyılda çiçek, böcek, pul koleksiyonlarından, tablo, biblo, silah, elbise, kitap koleksiyonlarına varıncaya kadar sanat zevklerini okşayan, görünümüyle eğlendiren şeyleri biriktiriyorlardı. Avrupalılar Japonya'dan genellikle on yedinci yüzyıla ait pek çok ürün alarak memleketlerine götürdüler. Bu ürünler Yokohama ve Tokyo çarşılarından rastgele toplanmış çok fazla değeri olmayan ürünlerdir. Ancak Japonya'da değer taşıyan eşyaların on üçüncü ve on beşinci yüzyıllar arasında yapıldığı kabul edilmektedir. Japonlar bunları özenle evlerinde, mabetlerinde muhafaza etmektedirler. Japon sanatının özünü oluşturan sadelik insanı hayrete düşürse de son zamanlarda Japon sanatında yaşanan gerilemeden bahsedilebilir. Japonların yeni imal ettikleri porselenlerin, lakelerin, tunçların veya minelerin hiçbirinde eski ürünlerdeki zarafet görülmemektedir. Japonya'da üretilen lakeler artık Avrupa'da da imal edilebiliyor. Ancak Avrupa yapımı lakeler sağlamlık ve zarafet açısından Japon lakeleriyle rekabet edebilmesi imkansızdır. Özellikle Mağazalarda Japon malı diye satılan Avrupa yapımı sahte raflar, tepsiler, çekmeceler,

dolaplar hiçbir değer taşımazlar. Ne kadar özenle yapılmış olursa olsun yine de aslı gibi olmasına imkân yoktur. (Kadri, 1896, s. 23-26)

Servet-i Fünun dergisinin sekiz yüz yirmi beşinci sayısında Fransa'da ikamet eden bir Japon sanatçıdan kısaca bahsedilmektedir. Bu yazıya göre, Paris yakınlarda açılan güzel sanatlar sergisinde Ogin isminde bir Japon bayan sanatçıya ait eserlerinin sergilendiği bir bölüm göze çarpmaktadır. Ogin kısa süre önce Fransa'ya gelerek Paris'te Paskiye sokağında açmış olduğu tezgâhta el işi ürünleri satarak yaşamını sürdürmektedir. Ogin'in Japon sanatı ile Avrupa sanatını sentezleyerek imal etmiş olduğu fil dişi düğmeler, taraklar ve buna benzer zarif eşyalar büyük ilgi görmektedir. Ogin sanatçılığının yanı sıra milli benliğini korumuştur. Geleneksel Japon kıyafeti Kimonodan asla vazgeçmemiş ve tezgahında sandalye yerine Japonlara mahsus minderlere oturmayı tercih etmektedir (Paris'te Japonyalı Bir Sanatkar: Matmazel Ogin, 1907, s. 300).

1.9. Japon Hikayeleri

Servet-i Fünun dergisinin 635. sayısında üç kısa hikâyeye yer verilmektedir. İlk hikâyede çocuk sevgisi konu ediniliyor. Bu hikâyeye göre, bir hırsız içinde kimsenin olmadığını düşündüğü bir eve girer. Evde hizmetçilere rastlarsa onları öldürmeyi dahi göze almıştır. Ancak odalardan birine girdiği anda yalnız başına oynayan minik bir çocuğu görür görmez olduğu yerde kala kalır. Çocuk hırsıza gülümseyerek ellerini uzatır. Hırsız çocuğu bu hareketinden etkilenir ve onun saçlarını okşamaya başlar. Çocuk hırsıza birlikte oyun oynamak istediğini söyler. Hırsız bu isteği kabul eder ve çocukla oyun oynamaya başlar. Ancak bir süre sonra ev sahiplerinin geldiğini fark eden hırsız görünmeden dışarı kaçmayı başarır. Hırsız evden hiçbir şey alamadan çıkmasına karşın bir çocuğun arzusunu yerine getirmiş olmanın hazzını yüreğinde hissetmiştir (Safvet Suat, 1903, s. 167).

İkinci hikâyede bir Japon çocuğunun hazırcevaplığı anlatılıyor. Bu hikâyeye göre, bir gün on yaşlarında bir çocuğa hocası mabedi emanet eder. Çocuk vazifesine başladığı sırada mabedin kapısından içeriye üzerine tüylü bir deri giymiş olan bir adam girer. Çocuk bu adamı görür görmez fark ettirmeden bir kâğıdın üzerine, bu mabede deri ve kürk sokmak yasaktır, şeklinde uyarı yazar. Adam bu yazıyı görünce sinirlenir ve çocuğa mabedin içerisinde deriden yapılmış davul bulunup bulunmadığını sorar. Çocuk soğukkanlılıkla mabette deriden yapılmış bir davulun olduğunu ve bu davulun vurularak kullanıldığını belirtir. Adama bu tarz muameleye razı olup olmayacağını sorar. Adam çocuğun verdiği cevap karşısında çaresiz kalır ve mabetten çıkar gider (Safvet Suat, 1903, s. 168).

Üçüncü hikâyede ise küçük bir çocuğun yapmış olduğu fedakârlık anlatılıyor. Hikâyenin kahramanı sekiz yaşındaki Maçuzu'dur. Maçuzu fakir ve hasta babası ile birlikte yaşıyordu. Babası yataktan çıkamadığı için çalışmıyordu. Maçuzu küçük yaşına rağmen hem yiyecek bulmak hem de babasına ilaç götürmek zorundaydı. Maçuzu soğuk bir kış günü evlerinde bulunan en son eşyayı

satmak zorunda kalır. Aldığı paranın yarısıyla babasına ilaç aldı. Paranın kalan kısmı ile deniz salyangozu tutabilmek için gerekli olan malzemeyi satın aldı. Bu malzemeyi kullanarak deniz salyangozu toplamaya çalışırdı. Salyangoz tutamazsa farklı işler yaparak, babasının ilaçlarını alıp eve götürürdü. Maçuzu eve döndüğünde babasına ne açlığını ne de yaşamış olduğu zorlukları anlatırdı. Maçuzu hiç şikâyet etmeden bu duruma aylarca katlandı. Nihayet bir gazeteci bu çocuğun durumunun farkına vardı (Safvet Suat, 1903, s. 169).

1.10. Japonya’da Gazete ve Dergiler

Servet-i Fünun dergisinin 201. sayısında Japonya’da ilk gazetenin nasıl kurulduğuna dair bilgileri paylaşmaktadır. Bu bilgilere göre, Japonya’da gazete olmadığı için ürünlerin gazete aracılığıyla reklamının yapılması mümkün değildi. Japonya’da ürünlerin tanıtımları el ilanları ile ya da yüksek sesle bağırarak suretiyle yapıyordu. Kishida isimindeki bir eczacı ürün tanıtımı için yeni bir yöntem denemeye karar verdi. Farklı ürünlere ait ilanları büyük bir kâğıt üzerinde topladı ve ayda iki üç defa yayımlamasını sağladı. Bir süre sonra ilanların aralarına bazı haberler ekleyerek okuyucunun dikkatini çekmek istedi. Sonunda Moshioyusa isimini verdiği gazeteyi kurdu. Bu gazete ilk yıllarda bazı ülke içi haberleri vermekle yetiniyordu. Posta vapurlarının gelmesi ve gitmesi bile başlı başına haber olarak değer kazanıyordu. Kishida gazetesine sonradan bölümler halinde hikayeler ekleyerek yaptığı işi farklı bir boyuta taşıdı. Eski Japon masallarından esinlenerek oluşturduğu hikayeler okuyucuların oldukça ilgisini çekti. Bu hikayeler sayesinde gazetenin popülerliği artmaya başladı. Ancak zamanla gazete yönetim açısından büyük sıkıntılar çekmeye başladı. Buna maddi sorunlar da eklenince Kishida ortak bulma arayışını girdi. İki Japon tüccar bu gazetenin para kazandıracağı inandılar ve Kishida’ya yardımda bulundular. Moshioyusa gazetesi düzenli olarak ayda üç kez yayımlanmaya devam etti. Tokyo’da her eve girmekle kalmadı civar şehirlere de yayıldı (Kadri, Japonya'da matbuat, 1895, s. 299-300).

Servet-i Fünun dergisinin 821. sayısında Tokyo’da yayımlanan dergi ve gazeteler ile ilgili bazı malumatlar bulunmaktadır. Bu bilgilere göre, Tokyo’da on altı adet günlük gazete yayımlanmaktadır. Bu gazetelerin en eskileri Nişi Nişi (doğrusu Nichi Nichi) ve Yomiru (doğrusu Yomiuri) gazeteleri olup ve en yeni gazete Denpô gazetesidir. Bu gazetelerden her birinin günlük tirajı ortalama otuz beş bin dolayındadır. Herhangi bir siyasi düşüncüyü destekleme çabasında olmayan Japon gazetelerinin amacı doğru bilgi vermek ve okuyucularının istifade edebileceği makaleler yayımlamaktır. Japonya’da resimli dergilere de yoğun ilgi gösterilmektedir. Özellikle Tokyo’da faaliyet gösteren Kuka dergisi okuyucuların dikkatini çekmeyi başarmış resimli dergilerden birisidir (Şuun-i Mütenevvia :Tokyo Matbuatı - Japonya'da Hüsn-ü Hat ve Tasvir, 1907, s. 288).

1.11. Japonlarda Temizlik

Servet-i Fünun dergisinin 509. sayısında Japonların yıkanma alışkanlığı ve kaplıca kültürü hakkında bilgiler verilmektedir. Yazıya göre, Japonlar nerede olursa olsunlar temizliğe riayet etmektedirler. Örneğin, Çin-Japon savaşı sırasında muharebeleri takip eden Avrupalı subaylar, Japon askerlerinin en zor çatışmalar sırasında dahi kıyafetlerini temiz tuttuklarını görmüşler ve bundan çok etkilenmişlerdir. Japon köylerine gidildiğinde ilk göze çarpan şey temizliktir. Japonlar yere sermiş oldukları hasırları temiz tutarlar. Japon kültürü gereği hasırların üzerine çıplak ayakla ya da beyaz çorap ile basarlar. Japon evlerinin temizliği Felemenk evlerinden çok daha iyidir. Japonlar sadece giysilerini ya da evlerini temiz tutmakla kalmazlar aynı zamanda kişisel temizliklerine de aynı hassasiyeti gösterirler. Genel olarak evlerde bir banyo vardır. Banyo içerisinde boyu bir metreyi bulan tekne bulunur. Banyo için kullanılacak su odun sobası vasıtasıyla ısıtılır. Evinde banyo olmayanlar halka açık banyolara giderek yıkanır. Ayrıca Japonya'da kaplıca suyu bolca bulunur. Kaplıca suyu cilt hastalıklarına, romatizma ağrılarına ve frengi hastalığına iyi gelmektedir. Kyuşu'nun Şima Baraşıba adası civarında buluna Unzen kaplıcası Japonya'nı yoğun ilgi gösterilen en meşhur kaplıcasıdır. Unzen'de soğuk, sıcak ve kükürtlü su çıkmaktadır. Örneğin bir yerde 94 derece sıcaklıkta kükürtlü bir su çıkarken diğer bir başka yerde ise çıkan suyun sıcaklığı 14-16 derece arasındadır. Bu iki su kaynağı karıştırılmak suretiyle 38-40 derece arasında kükürtlü su elde edilir. Buraya şifa bulmak için gelen hastalar yirmi gün kadar kalarak günde birkaç kere kaplıcalara girerler (Suat, 1902, s. 276-278).

1.12. Japonya'nın Minyatür Ağaçları

Servet-i Fünun dergisinin çeşitli sayılarında Japonların minyatür ağaç yetiştirme sanatı ile ilgili yazılar bulunmaktadır. Servet-i Fünun dergisinin 90. yayımlanan yazının girişinde kalkınmasını tamamlamış bir ülke olan Japonya'da insanların bazı faydasız işlerle uğraşması eleştiriliyor. Minyatür ağaç yetiştirme işi de bu faydasız işlerden biri olarak kabul ediliyor (Japonya'nın Cüce Ağaçları, 1892, s. 186). Ancak aynı derginin beş yüz seksen dokuzuncu sayısında doksanuncu sayının aksine minyatür ağaç yetiştirme Japonların başarı göstermiş olduğu alanlardan biri olarak görülmektedir. Bu yazıda küçüklüğü mükemmellik olarak gören Japonların minyatür ağaç yetiştirmeyi güzel sanatlar seviyesine çıkardıklarını belirtiyor (Musahabe-i Fenniyye:Havayı Mayi - Nebatat Bahçesi - Japonya'da Kısa Ağaçlar, 1902, s. 259).

Koca bir armut ağacını dallarıyla, yapraklarıyla, çiçekleriyle ve de meyveleri ile beraber küçülterek bir karışa indirilebilmektedir. Avrupa'da nasıl zayıf bir fidanın suyu, toprağı ve gübresi değiştirilerek birçok çiçek ya da meyve veren büyük bir ağaç haline nasıl getiriyorlarsa Japonlar da Avrupalıların aksine ağaçları küçük bir bitki haline getirmek için çalışıyorlar (Musahabe-i Fenniyye (Japonyalılar'ın Bahçıvanlıktaki Marifeti), 1896, s. 409).

Servet-i Fünun dergisinin 90. ve 589. sayılarında Japonların ağaçları küçültmek için kullandıkları yöntem şu şekilde anlatılıyor: Her ağaç küçültme işlemine uygun olmadığı için ağaç seçimin doğru yapılması gerekir. Daha sonra seçilen ağaç (fidan) küçük bir saksıya dikilir ve ağacın kökleri bütün saksıyı sardığında ağaç biraz daha büyük saksıya taşınır. Ağacın dalları uzadıkça ya dallar birbirine sarılır ya da bir sırığa bağlanır. Bu yöntemle ağaca şekil verilir. Bazı dallar kurumaya başlayınca hemen kesilir (Japonya'nın Cüce Ağaçları, 1892, s. 186). Ayrıca arazinin bulunduğu yükseklik, sıcaklık, soğukluk, kökler için yer bulunmaması, beslenme ve rüzgâr gibi faktörler de bitkinin cılız kalmasına sebep olur. Yukarıda belirtildiği gibi dalları bükmek, kökleri kesmek gibi birtakım müdahalelerle de bitkininin büyümesi engellenir (Musahabe-i Fenniyye:Havayı Mayı - Nebatat Bahçesi - Japonya'da Kısa Ağaçlar, 1902, s. 259-260).

1.13. Japonya'da Tıbbi ilaçlar

Servet-i Fünun dergisinin 882. sayısında Japonya'da görev yapan bir İngiliz konsolosunun Japon tıbbi ilaçları hakkında yapmış inceleme ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Bu bilgilere göre Japonya'da tıbbi ilaçların kullanımı Avrupa'dan hayli zaman önce başlamıştır. Japonya'da ilk olarak 1674'de Tayama şehrinde tıbbi ilaçlar satılmaya başlamıştır. 1886'de Japonya'da üretilmekte olan tıbbi ilaçların maddi değeri 10 milyon frank iken bu miktar 1904'de 30 milyon franga ulaşmıştır. Japonya'da patenti alınan ve eczanelerde satılmakta olan ilaç sayısı 1904 senesinde 3,102 seviyesine ulaşmıştır. Tayama şehrinde tıbbi ilaç üreten pek çok fabrika bulunmaktadır. Japonya'da üretilen tıbbi ilacın dörtte birlik kısmı Tayama fabrikalarında üretilmektedir. Tayama fabrikalarında senede 73 milyon kutu tıbbi ilaç üretimi yapılmakta olup bunların piyasa değerinin yedi buçuk milyon frank olduğu tahmin edilmektedir. Tayama ilaç fabrikaları ilk ihracatlarını 1889'da Kore ve Çin'e yaptı. Koreliler ithal ettikleri Japon ilaçlarından çok memnun kaldılar ve Kore'ye ilaç ihraç edilen ilaç miktarı seneden seneye artış göstermeye başladı. Japonların tıbbi ilaçları genellikle pastil, hamur, hap, merhem şeklinde olup bunların içinde sıvı bulunmamaktadır. Japon tıbbi ilaçları arasında akıl ve zekaya açıklık veren haplar, vücudu birçok hastalıktan koruyan macunlar vardır (Malumat-ı Müfid (Japonya'da Müstehzarat-ı Tıbbiye, 1907, s. 375).

1.14. Japonya'da Şelalelerden İstifade

Şelalelerden son zamanlarda yararlanılarak su çarkları vasıtasıyla elektrik üretilmektedir. Elektrik aydınlatma ve makinelerin çalışması için gereklidir. Japonya akarsu ve çağlayan açısından çok zengin olmasına karşın Japonlar bunların ne denli kıymetli olduğunun farkına varmamışlardı. Son zamanlarda

Japonların da şelalelerden faydalanmak için çalışmalar yaptıklarına dair haberler alınmaktadır. Japonya'da akarsulardan elektrik elde etmek için birkaç şirket kurulmuştur. Bunlardan biri 59 milyon frank sermayesi olan Uchikawa şirkettir. Bu şirket elektrik üretimi yapacak ve bu

elektriği kablolar vasıtasıyla Kyoto şehrine ulaştıracaktır. Diğer şirket ise Nagoya şehri ve civarına elektrik verecektir. Ayrıca çeşitli alanlarda elektrik kullanımını yaygınlaştırmak için yakınlardaki şelalelerde gereken tertibatı kuracaktır. Yakın zamanda buharla hareket eden trenlerin elektrikli trenlere dönüştürülmesi planlanmaktadır (Japonya'da Şelalelerden İstifade, 1907, s. 191).

Değerlendirme

Tablo 1: Servet-i Fünun Dergisinde Japonya'yı Ele Alan Makaleler Listesi

Başlık	Cilt-Sayı Tarih	Ele Alınan Konular
Japonya'nın Cüce Ağaçları	C:2. S:90 1892	Japonların ağaçları küçültmeye çalışmaları eleştiriliyor. Ağaçların nasıl küçülttüğü hakkında bilgi veriliyor.
Japonya Dilberleri Japonlar ve Japon Kadınları Hakkında Malumat	C:2. S:146 1893	Geyşalar toplum içinde gördükleri itibar anlatılıyor.
Japonya'da Matbuat	C:8 S:201 1895	Reklam amaçlı dağıtılan el ilanlarının zamanla gelişerek gazeteye nasıl dönüştüğü anlatılıyor.
Musahabe-i Fenniyye (Japonyalıların Bahçıvanlıktaki Marifeti)	C:11. S:286 1896	Japonların ağaçları küçültmedeki maharetleri anlatılıyor.
Japonya Mesnuatı	C:13. S:314 1896	Yabancıların Japon eşyalarına olan ilgileri ve Japonların tarihi ve değeri yüksek eşyaları yabancılara satmayıp evlerinde ve mabetlerinde muhafaza ettikleri konu ediliyor.
Mütenevvia (Japon Kadınları I)	C:19. S:489 1900	Japon toplumunda kadının konumu, görünüşü ve giyim tarzı değerlendiriliyor.
Mütenevvia (Japon Kadınları II)	C:19. S:490	Kadınların eşleri önündeki rolleri ve kadınların Batılı görülme çabaları yorumlanıyor.
Musahabe-i Fenniyye (Japonya'da Kısa Ağaçlar)	C:23. S:589 1902	Minyatür ağaç yetiştirme konusunda Japonların ulaştığı seviyeden bahsediliyor.
Musahabe-i Mütenevi (Japonyalıların İstihmamı)	C:23. S:590 1902	Japonların çevre, beden ve vücut temizliklerine gösterdikleri özen anlatılmaktadır.
Hayat-ı Aile (Japon Çocukları)	C:25. S:635 1903	Japon çocukları genel olarak değerlendiriliyor ve çocuklarla ilgili üç kısa ç hikâye paylaşılıyor.
Japon Kadınları	C:29. S:738 1905	Japon kadınları hakkında bilgi ve onların çalışma şartları hakkında bazı bilgiler paylaşılıyor.
Japonya'nın Terakkiyat-ı İktisadiyesi-Japonya'da Ticaret	C:29. S:742 1905	Japon esnafının müşteriye göstermiş olduğu saygı ve Osaka'da faaliyet gösteren bir şirket örnek gösterilerek geleneksel şirketlerin çalışanlarına uyguladıkları sistem anlatılıyor.
Japonya'nın Ticaret-i Bahriyesi	C:29. S:745 1905	Deniz taşımacılığında ve gemi üretiminde kısa sürede ulaşılan başarı konu ediliyor.
Japonya'da Maarif	C:29. S:749 1905	Japon ilkököl eğitim sistemi ile ilgili genel bilgiler veriliyor. İlkokul eğitiminin eksik yönleri eleştiriliyor.
Japonya'da Maarif- Tedrisat-ı İdadi	C:29. S:750 1905	Japonya'daki orta öğretimin durumu anlatılıyor. Bu eğitim kademesinde karşılaşılan sıkıntılar yorumlanıyor.
Japonya'da Maarif -3 Tedrisat-ı Aliye	C:29. S:751 1905	Japonya'daki üniversite eğitimi ile ilgili bilgiler verilerek genel bir değerlendirme yapılıyor.
Japonya'da Maarif- Hususi Mektepler	C:29. S:752 1905	Japonya'da eğitim veren bazı eğitim kurumları hakkında bilgiler veriliyor. Bu kurumların iyi ve kötü yönleri paylaşılıyor.
Japonlar, Amerikalılar ve Kaliforniyalılar	C:32. S:822 1907	Amerika'ya göç eden Japonlar hakkında bilgilendirme yapılıyor.
Şuun-i Mütenevvia / Japonya'da Maarif	C:32. S:823 1907	Sanayi ve ticaret okulları hakkında değerlendirme yapılıyor.
Şuun-i Mütenevvia (Tokyo Matbuatı-Japonya'da Hüsn-ü Hat ve Tasvir)	C:32. S:824 1907	Gazetelerin yayın politikaları ve okuyucuların renkli baskılara olan yoğun ilgileri anlatılıyor.
Paris'te Japonyalı Bir Sanatkâr (Matmazel Ogin)	C:32. S:825 1907	Paris'te yaşayan Japon sanatçının eserleri ve kişiliği ile ilgili bilgiler paylaşılıyor.

Japonların Muhacereti	C:32. S:829 1907	Japonya'dan Amerika'ya göç eden Japonlar ile ilgili bilgiler paylaşılıyor.
Malumat-ı Müfid (Japonya'da Müstehzarat-ı Tıbbiye)	C:34. S:882 1907	Japonya'da ilaç üretimi ve ihracatı konu ediliyor.
Şuun-u Mütenevvia (Japonya'da Şelalelerden İstifade)	C:33. S:844 1907	Japonların su kaynaklarından faydalanarak elektrik üretmeye başladıkları anlatılıyor.
Tokyo Meşhur Umumiyesi (Japonya'da Beyne'l-Milel Sergi Hakkında)	C:33. S:855 1907	1916 senesinde Japonya'da uluslararası fuar açmaya hazırlanan Japonların ülke içinde açtığı sergi ile ilgili bilgiler veriliyor.
Şuun-u Mütenevvia (Avrupa'da Sanayi-i Nefise)	C:34. S:871 1908	Batılı ve Japon sanatçıların birbirlerinde nasıl etkilendikleri anlatılıyor. Bazı Japon sanatçıların Batı sanatı ile Japon sanatını harmanladığından bahsediliyor.

Sonuç

Meiji döneminin son yarısında Japonya hükümeti Batılı ülkelere tek taraflı tanınan imtiyazları iptal ettirmeyi başardı ve ülkenin sanayileşmesini tamamladı. Ayrıca kazanılan iki savaş neticesinde Japonya caydırıcı bir askeri güç haline geldi. Bütün bu yaşananlar Batılı yazar ve gazetecileri etkiledi. Batılı ülkelerin gazete ve dergilerinde Japonya hakkında farklı konularda daha fazla yazı çıkmaya başladı. Bu bilgiler Osmanlı aydınları ve gazetecileri tarafından okunarak tercüme yolu ile Osmanlı okurlarına aktarıldı. Osmanlı döneminin en önemli dergilerden biri olan Servet-i Fünun dergisinde de Japonya ile ilgili yazılar yayımlandı. Yaptığımız metin okumalarında bu yazılarda anlatılan bilgilerin çoğunluğunun Fransa kaynaklı olduğu açık şekilde anlaşılmaktadır. Bazı yazılarda bilgilerin Fransız gazetelerinden ya da dergilerinden alındığı birkaç cümle ile belirtiliyor. Bazı yazılarda ise para birimi olarak frank kullanılıyor.

Servet-i Fünun dergisinde yayımlanan bazı yazılarda Japonlar övülürken bazı yazılarda ise eleştirilmektedirler. Japonların övüldüğü yazılarda genel olarak şu bilgiler yer almaktadır: Japon kadınları çalışkandır ve ailesi için hiçbir fedakarlıklardan kaçınmazlar. Japon çocukları sevimlilik ve ahlak açısından övgüyü hak etmektedirler. Japon ebeveynleri çocuklarına ne olursa olsun kaba kuvvet uygulamazlar. Japon hikayelerinde çocuk sevgisi, çocukların fedakarlıkları ve hazır cevaplılıkları ön plana çıkarılıyor. Japonya'da ilköğretim zorunlu olup sosyal statüye bakılmaksızın bütün çocuklar eğitim alma hakkına sahiptirler. Askeri okullar temiz, fiziksel olarak düzgün ve modern imkanlara sahiptirler. Bu okullarda bilgili öğretmenler sayesinde disiplinli ve çalışkan öğrenciler yetişmektedir. Keiôgijyuku okullarında diğer okullardan farklı olarak teorik eğitimin yanında pratik eğitim de veriliyor. Japonlar yaşadıkları yerleri temiz tutmakla kalmayıp nerede hangi şartta olursa olsunlar beden ve kıyafet temizliğine de özen göstermektedirler. Geleneksel Japon şirketleri çalışanlarının erkek çocuklarını bünyelerinde istihdam ediyorlar. Şirket yaşlanan ya da hastalanan çalışanlarını gözeterek onlara ve ailelerine yardım ediyor. Japon hükümeti milliliği esas alarak gemi üretimini arttırmak ve deniz taşımacılığında daha fazla gelir elde etmek için teşvik yasası çıkarıyor. Gemilerin personel ihtiyacını karşılamak amacıyla da denizcilik okulları açıyor. Bu

yapılan girişim sonrası deniz taşımacılığı alanında büyük bir başarı elde ediliyor. Amerika'ya göçmen olarak gitmek zorunda kalan Japonların çoğunluğu Kaliforniya eyaletine yerleşiyorlar. Buraya kısa sürede uyum sağlıyorlar ve yaptıkları işlerde başarılı oluyorlar. Japonlar tıbbi ilaç konusunda tarihi birikime sahiptirler ve ilaç üretimine Batılı ülkelerden çok önce başlamışlardır. Japon ilaç üreticileri ihracattan yüksek gelir elde etmektedirler. Batılı sanatçılar Japon sanatından etkilendikleri gibi Japon sanatçılar da Batı sanatından etkilenmişlerdir. Bu etkiye karşın Japon sanatçılar uzun geçmişi olan sanatlarını Batı sanatı ile harmanlamayarak sanata farklı bakış açısı getiriyorlar. Japon gazeteleri herhangi bir siyasi düşünceyi desteklemeyi tercih etmezler. Japonya'da gazete ve dergilerin genel amacı doğru bilgi vermek ve okuyucularının haz alacağı yazılar yayımlamaktır. Japonya hükümeti 1916 yılında açmayı planladığı uluslararası sergi öncesi sıkıntı çekmemek ve bazı tecrübeler elde etmek amacıyla ülke içerisinde bazı sergiler açıyor. Japonlar ağaç küçültme işini güzel sanatların bir dalı haline getirmişlerdir. Su kaynakları bakımından zengin olan Japonya'da elektrik üretimi yaygınlaşmaya başladı.

Japonların eleştirildiği hususlar şu şekilde sıralanabilir: Japon kadınları toplumda ikinci plana itilmiş, güzel olmayan, fiziksel olarak zayıf, tuhaf kıyafetler giyen insanlar olarak nitelendiriliyor. Kadınlar zorlu iş şartlarında çalışmak zorunda kalıyorlar. Japon çocuklarının bazıları küçük yaşlardan itibaren kendilerine uygun olmayan iş alanlarında çalışmaya mecbur ediliyorlar. Japonya'da eğitimin pek çok kademesi ücretlidir. İlköğretimden sonraki eğitim kurumlarında faaliyet gösteren okul sayısı öğrenci sayısı ile kıyaslandığında yetersiz kalmaktadır. Eğitimin hemen her kademesinde kısa sürede çok bilgi verilmek istenmesi, müfredatların yoğunluğu, öğretmenlere verilen maaşların azlığı gibi etmeler eğitimin kalitesini düşürmektedir. Japon eğitim sistemi ezbere dayalıdır. Üniversitelerde görev yapan yabancı öğretim elamanlarının dersleri yabancı dilde vermeleri öğrencilerin anlatılan dersleri tam olarak kavramalarına engel teşkil ediyor. Üniversite kütüphanelerine kitap alımı yapılırken içerikten ziyade kitap sayısının fazlalığına veya yeni oluşuna önem verilmektedir. Japonya'da geleneksel şirketler küçük yaşta istihdam ettikleri çalışanlarının yaşantılarını kontrol altına alırlar. Modern bir toplum haline gelmiş Japonlar minyatür ağaç yetiştirmeye çalışarak zamanlarını boşa harcamaktadırlar.

Kaynakça

A.R. (1890). Şuunat:Japonya'da Nüfus Sayımı. *Servet-i Fünun*, 1(9), s. 104.

Aybay, H. (2016). *Servet-i Fünun Dergisinde Tercüme Hikayeler*. (Yayımlanamamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü: Manisa.

Braudel, F. (1996). *Uygurlukların Grameri*. (M. A. Kılıçbay, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.

Curry, J. J. (2012). An Ottoman Geographer Engages the Early Modern World: Katip Çelebi's Vision of East Asia and the Pacific Rim in the Cihânnümâ. *The Journal of Ottoman Studies*, s. 221-257.

Çelebi, K. (1145). *Cihannümâ*. İstanbul: Matbaa-ı Amire.

Esenbel, S. (2002). Türk-japon İlişkilerinin Tarihi. H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca (Dü) içinde, *Türkler Ansiklopedisi* (Cilt 13, s. 264-285). Ankara.

Hakuseki, A. (1936). *Seiyô Kibun*. Tokyo: İwanami Shoten.
<https://dl.ndl.go.jp/info:ndljp/pid/1173162/26> adresinden alındı

Japon Hükmetinin Japon Ahvali Umumiyesine Dair Yaptığı İstatistik. (1894, 12 21). *Servet-i Fünun*, 8(197).

Japon Kadınları. (1905). *Servet-i Fünun*, 29(738), s. 146-147.

Japonlar, Amerikalılar ve Kaliforniyalılar. (1907). *Servet-i Fünun*, 32(822), 247-251.

Japonların Muhacereti. (1907). *Servet-i Fünun*, 32(829), s. 366-367.

Japonya Dilberleri Japonlar ve Japon Kadınları Hakkında Malumat. (1893). *Servet-i Fünun*, 6(142), s. 182.

Japonya ve Avrupa'da Sanayi-i Nefise. (1908). *Servet-i Fünun*, 34(871), s. 207.

Japonya'da Maarif - Hususi Mektepler. (1905). *Servet-i Fünun*, 29(752), 373-376.

Japonya'da Maarif - Tedrisat-ı İdadi. (1905). *Servet-i Fünun*, 29(750), 342-344.

Japonya'da Maarif. (1905). *Servet-i Fünun*, 29(749), 323-326.

Japonya'da Maarif -3 Tedrisat-ı Aliye. (1905). *Servet-i Fünun*, 29(751), 354-357.

Japonya'da Şelalelerden İstifade. (1907). *Servet-i Fünun*, 33(844), s. 191.

Japonya'nın Cüce Ağaçları. (1892). *Servet-i Fünun*, 2(90), s. 186.

Japonya'nın Terakkiyat-ı İktisadiyesi - Japonya'da Ticaret. (1905). 29(742), s. 218-220.

Japonya'nın Ticaret-i Bahriyesi. (1905). *Servet-i Fünun*, 29(745), 262-266.

Kadri. (1895). Japonya'da matbuat. *Servet-i Fünun*, 8(201), s. 299-301.

Kadri. (1896). Japonya Mesnuatı. *Servet-i Fünun*, 13(314), s. 23-26.

Kadri. (1900). Japon Kadınları. *Servet-i Fünun*, 19(489), s. 330-333.

Kadri. (1900). Japon Kadınları-II. *Servet-i Fünun*, 19(490), s. 342-344.

Kaşgarlı Mahmud. (1986). *Divanü Lûgat-it-Türk* (2 b., Cilt 1). (B.Atalay, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, M. (2021). Aydın ve Müteşebbis Bir Bahriye Subayı: Süleyman Nutki Bey'in Hayatı (1854-1924) ve Eserleri. *Türk Savaş Çalışmaları Dergisi*, 2(2), s. 170-195.

Kuşçuluo, A. (2009). *Japon-Rus Savaşı ve Türkler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisan tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Malumat-ı Müfid (Japonya'da Müstehzarat-ı Tıbbiye. (1907). *Servet-i Fünun*, 34(882), s. 375.

Matano, A. (1996). Türk-Japon İlişkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Matsutani, H. (1994). Japonya'nın Dış Politikasında Türkiye'nin Rokü (Basılmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Meyer, M. W. (2014). *Japon Tarihi*. (L. Deadato, Çev.) İstanbul: İnkılap.

Misawa, N. (2010). Abdülhamid Dönemi için Kritik Bir Teferruat: Japon Kaynakları Işığında Ertuğrul Faciası. E. Özdemir (Dü.) içinde, *Düşünen Siyaset*. Ankara: Lotus.

Musahabe-i Fenniyye (Japonya'nın Nebatat ve Hayvanatı). (1905). 28(728).

Musahabe-i Fenniyye (Japonyalılar'ın Bahçıvanlıktaki Marifeti). (1896). *Servet-i Fünun*, 11(286), s. 407-409.

Musahabe-i Fenniyye:Havayı Mayı - Nebatat Bahçesi - Japonya'da Kısa Ağaçlar. (1902). *Servet-i Fünun*, 23(589), s. 256-262.

Mütenevvia (Japon Kadınları). (1900, 7 26). *Servet-i Fünun*, 19(489), s. 330-331. Ağustos 11, 2022 tarihinde <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/articlecatalog/details/20809> adresinden alındı

Mütercimler, E. (1993). *Ertuğrul Faciası ve 21. Yüzyıla Doğru Türk-Japon İlişkisi*. Anahtar Kitaplar.

Paris'te Japonyalı Bir Sanatkar: Matmazel Ogin. (1907). *Servet-i Fünun*, 32(825), s. 300.

Parlatır, i. (2009). *Servet-i Fünun*. TDV İslâm Ansiklopedisi, 36, s. 573-575.

Safvet Suat. (1903). Japon Çocukları. *Servet-i Fünun*, 25(635).

Suat, S. (1902). Musahabe-i Mütenevi - Japonyalılarda İstihmam. *Servet-i Fünun*, 23(590), s. 276-278.

Şahin, F. U. (2001). *Türk-Japon İlişkileri:(1876-1908)*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Şakir, Z. (2010). *Sultan Abdülhamid ve İmparator Mikado [Elektronik Sürüm]*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.

Şimşek, E. (2005). *Uzakdoğu Elçisi Ertuğrul Fırkateyni*. İstanbul: IQ Kültür Sanat.

Şuun-i Mütenevvia : Japonya'da Maarif. (1907). *Servet-i Fünun I*, 32(823), s. 271-272.

Şuun-i Mütenevvia :Tokyo Matbuatı - Japonya'da Hüsn-ü Hat ve Tasvir. (1907). *Servet-i Fünun*, 32(824), s. 287-288.

Tekeli, S. (1985). İlk Japonya Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmud. *Erdem*, 1(3).

Tokyo Meşhur Umumiyesi:Japonya'da Beyne'l-Milel Sergi Hakkında. (1907). *Servet-i Fünun*, 33(855), s. 359.

Tufan, Ö. (2020). Osmanlı Saraylarında Japon-Arita Porselenleri. *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi*(19), s. 5-35.

türk. (tarih yok).

Üzel, O. (2007). *Servet-i Fünun Dergisi (401-442. Sayılar) (Đnceleme ve Seçilmiş Metinler)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas.

Worringer, R. (2008). Avrupa'nın Hasta Adamı mı Yoksa Yakın Doğu'Nun Japonyası mı? (B. Gencer, C. Güngör, Dü, & C. Güngör, Çev.) *Muhafazakar Düşünce*, 4(16), s. 88-118. Eylül 23, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1184288> adresinden alındı

Yılmaz, R. (2019). *Servet-i Fünun dergisi (547-650. sayılar)-İnceleme ve seçilmiş metinler-*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas.